

Številka: 007-58/2009/2

Datum: 20. 10. 2009

MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO IN
SOCIALNE ZADEVE
Direktorat za družino
Kotnikova 5
1000 Ljubljana**Zadeva: Pripombe na predlog Družinskega zakonika**

Zveza: Vaš dopis št. 01700-4/2006/179 z dne 22.09.2009

Spoštovani,

na podlagi 1. odstavka 48. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov (Ur. l. RS, uradno prečiščeno besedilo, št. 94/07, v nadaljevanju ZVOP-1) vam posredujemo stališče Informacijskega pooblaščenca (v nadaljevanju: Pooblaščenec) do predloga Družinskega zakonika (v nadaljevanju: predlog DZ).

Pooblaščenec se v pripombah osredotoča na določbe o registru ženitnih pogodb, centralni zbirki na področju posvojitve in na poglavje o zbirkah podatkov (86., 88., 89., 90., 91., 224., 277., 278., 279., 280., 281., 282., 283., 284., 285. in 286. člen predloga DZ).

V uvodu Pooblaščenec poudarja nekaj splošnih pojmov s področja varstva osebnih podatkov. Tako je osebni podatek vsak podatek, ki se nanaša na posameznika in na podlagi katerega je posameznik določljiv. Zbirka osebnih podatkov je vsak strukturiran niz podatkov, ki vsebuje vsaj en osebni podatek in je dostopen na podlagi meril, ki omogočajo uporabo ali združevanje podatkov. Upravljevec osebnih podatkov je pravni subjekt, ki sam ali skupaj z drugimi določa namene in sredstva obdelave osebnih podatkov, ter je v skladu z ZVOP-1 tudi odgovoren za zavarovanje osebnih podatkov. Ker ZVOP-1 predstavlja sistemski zakon na področju varstva osebnih podatkov, morajo tudi ureditve obdelave osebnih podatkov v področnih zakonih pojmovno slediti njegovim usmeritvam.

K 86. 88., 89., 90. in 91. členu)

Navedene določbe urejajo hrambo in vpogled v ženitno pogodbo, register ženitnih pogodb, njegovo vsebino, vzpostavitev, namen in javnost podatkov.

Register ženitnih pogodb (88. člen) je definiran kot računalniška zbirka podatkov, ki jo vodi Notarska zbornica Slovenije (NZS). Glede na določila ZVOP-1 **je NZS upravljevec registra ženitnih pogodb**, odgovoren za uporabo, posredovanje, hrambo in splošno zavarovanje osebnih podatkov iz registra. Tako izhaja tudi iz 90. člena predloga DZ, po katerem register ženitnih pogodb vzpostavi in vodi NZS.

Po 89. členu predloga DZ register ženitnih pogodb vsebuje podatke o sklenjenih ženitnih pogodbah, kar pa ne drži v celoti. V register se namreč vpisujejo zgolj ženitne pogodbe, pri katerih je za vpis podano predhodno soglasje zakoncev. Ženitnih pogodb, ki sicer obstajajo, pa zakonca nista privolila v vpis v register, v njem ni. **Register bo dejansko vseboval le podatke o vanj vpisanih ženitnih pogodbah** – tako bi bilo po mnenju Pooblaščenca potrebno tudi popraviti prvi odstavek 89. člena predloga DZ.

Med podatki, ki se nahajajo v registru (osebni podatki o zakoncih, ime in priimek ter naslov notarja, ki pogodbo hrani), je tudi podatek o tem, kdo in kdaj je zahteval vpogled v register ženitnih pogodb. Pooblaščenec iz predlaganih zakonskih določb ni razbral, **kdo sploh lahko zahteva vpogled v register ženitnih pogodb, za katere namene in do katerih podatkov naj bi bil upravičen?** Uporaba osebnih podatkov mora biti skladna z namenom vzpostavitve registra. Iz 86. člena predloga DZ izhaja, naj bi sklenjene ženitne pogodbe hranili notariji v skladu s predpisi o notariatu, v vsebino pa naj bi smelo vpogledati le sodišče za namen postopka, v katerem je odločitev odvisna od vsebine ženitne pogodbe. Na drugi strani »je podatek o tem, ali obstaja ženitna pogodba,

ki je vpisana v register ženitnih pogodb, javen« po 91. členu predloga DZ. **Kateri podatek definira obstoj ženitne pogodbe in je javen, predlog DZ ne določa**, pa bi po prepričanju Pooblaščenca moral. Iz predloga DZ prav tako ni razvidno, kaj pomeni javnost podatka o obstoju ženitne pogodbe v registru in kaj je namen javne objave tega podatka. Ali to pomeni, da bo podatek javno objavljen na spletnih straneh NZS, ali bi se javnost podatka zagotavljala na podlagi vsakokratnega zaprosila za potrditev obstoja ženitne pogodbe, naslovljenega na upravljavca registra, torej na NZS? Ker, kot že zapisano, predlog DZ načina seznanitve s podatkom ne določa, Pooblaščenec bolj iz previdnosti dodaja, da bi javna objava podatkov iz 89. člena predloga DZ (ki med drugim vključujejo tudi EMŠO zakoncev) po njegovi oceni predstavljala obdelavo osebnih podatkov v nasprotju z načelom sorazmernosti iz 3. člena ZVOP-1. Vzpostavitev registra ženitnih pogodb naj bi prispevala k »zagotavljanju varnejšega in transparentnejšega poslovanja zakoncev s tretjimi osebami¹«. Zakonci, ki se za publicitetne učinke ženitne pogodbe ne bodo odločili, bodo nasproti tretjim dobrovernim osebam zavezani oziroma upravičeni, kot da bi zanje veljal zakoniti in ne pogodbeni premoženjski režim. Iz samega predloga DZ pa ni razbrati, **kako naj bi se tretje dobroverne osebe seznanile s premoženjskim režimom, ki sta ga zakonca dogovorila z ženitno pogodbo**, saj je njena vsebina po izrecni zakonski določbi dostopna le sodišču za namen postopka, v katerem je odločitev odvisna od vsebine ženitne pogodbe. Zgolj podatek o obstoju ženitne pogodbe v registru potencialnemu pogodbenemu partnerju ne koristi in kot tak po mnenju Pooblaščenca ne prispeva k povečanju varnosti pravnega prometa. Posledično je vzpostavitev in vodenje registra, ki ne dosega cilja, nesmiselna in odveč. Tudi rok hrambe, ki je opredeljen kot »trajno«, se kaže kot nesorazmeren. V skladu z ZVOP-1 je hramba dopustna toliko časa, da se doseže namen, zaradi katerega so se podatki zbirali in nadalje obdelovali. Tako je smiselna obdelava podatkov o v registru objavljeni ženitni pogodbi v času trajanja zakonske zveze, in določen čas (morda pet let) po prenehanju zakonske zveze, nikakor pa ne »za vedno«.

Glede na predlog, po katerem se ženitna pogodba v register vpiše le po predhodnem soglasju zakoncev, kar ima za posledico nepopoln register ženitnih pogodb, njihovo vsebino pa lahko vidi le sodišče, ko je relevantna za tekoči spor, Pooblaščenec predlaga, da se register ženitnih pogodb opusti. Takšen register namreč kot že navedeno po prepričanju Pooblaščenca ne bo povečal varnosti pravnega prometa tretjih dobrovernih oseb z zakonci. Druga možnost je temeljita prenova določb o registru ženitnih pogodb, pri kateri je potrebno zagotoviti smiselnost registra vendar upoštevaje predvsem načelo sorazmernosti iz ZVOP-1.

K 224. členu predloga DZ)

Navedena določba ureja centralno zbirko na področju posvojitev.

Upravljavec centralne zbirke na področju posvojitev je Ministrstvo, pristojno za družino. Centralno zbirko tvori:

- zbirka otrok, ki potrebujejo posvojitev,
- zbirka oseb, ki želijo posvojiti otroka in
- zbirka izvedenih posvojitev v RS.

Po določilu drugega odstavka 224. člena predloga DZ navodila o upravljanju centralne zbirke, o pripravi na posvojitev in o podpori izboru najprimernejšega kandidata za posvojitev izda minister, pristojen za družino.

Pooblaščenec pripominja, da je **potrebno obdelavo osebnih podatkov v skladu z določbo 38. člena Ustave RS definirati v zakonu in ne morebiti v podzakonskem aktu** (predvsem upravičene uporabnike podatkov, nabor podatkov, do katerih so upravičeni, in namene, za katere so upravičeni dostopati do podatkov, rok hrambe osebnih podatkov, vire podatkov...).

K 277., 278., 279., 280., 281., 282., 283., 284., 285. in 286. členu predloga DZ)

Navedena določila tvorijo osmi del predloga DZ in se nanašajo na zbirke podatkov na področju posvojitev in preživnin.

Centralna zbirka iz 224. člena predloga DZ je po izrecni zakonski določbi 278. člena predloga namenjena *izvajanju, spremljanju, načrtovanju in razvoju posvojitev, za znanstvenoraziskovalno delo in za statistične namene*. Podatke vanjo vpisujejo centri za socialno delo (CSD), vsak za svoje območje krajevne pristojnosti. CSD imajo v centralni zbirki vpogled v podatke kandidatov za posvojitev za območje RS, v podatke otrok, ki potrebujejo posvojitev, ter o izvedenih posvojitvah le za območje svoje krajevne pristojnosti. Pooblaščenec opozarja na pomanjkljivosti, ki jih je že opredelil pri 224. členu. Poleg tega dodaja še, da je potrebno potencialne posvojitelje poimenovati vedno z enakim imenom, predlog DZ pa uporablja tako termin »osebe, ki želijo posvojiti otroka« kot tudi besedno zvezo »kandidati za posvojitev«.

¹ Glej obrazložitev posledic zakonske ureditve na 89. strani.

Po 280. členu predloga DZ zbirke iz 224. člena vsebujejo naslednje osebne podatke o posamezniku, torej o otroku, ki potrebuje posvojitev, in o osebah, ki želijo posvojiti otroka:

- datum rojstva;
- državljanstvo;
- spol;
- podatki o statusu (o izobrazbi, zaposlitvi, samozaposlitvi in upokojitvi);
- podatki, ki se nanašajo na vrsto življenjske skupnosti (zakonska zveza, zunajzakonska skupnost, samski stan).

Iz obrazložitve k členom² izhaja namera pripravljavca predloga, da iz zbirk podatkov niso razvidni nobeni podatki, na podlagi katerih bi bilo osebo mogoče identificirati. **Pooblaščenec pripominja, da v primeru podatkov, na podlagi katerih osebe ne bi bilo mogoče identificirati, sploh ne bi šlo za osebne podatke. Hkrati Pooblaščenec izraža dvom v uporabnost in primernost takšnih podatkov za doseg cilja – izvajanje posvojitve.** Iz obrazložitve tudi izhaja, da naj bi bile osebe, ki želijo posvojiti otroka, v zbirki vodene po svoji identifikacijski številki in številki upravnega spisa. **Pooblaščenec opozarja, da noben od podatkov iz obrazložitve ni zajet v predlogu zakonske določbe, kar ni v skladu z načelom zakonitosti obdelave osebnih podatkov. V primeru t.i. identifikacijske številke pa manjka tudi njena pojmovna razlaga.** Opozarjamo tudi, da v takšnem primeru, ko bi se v zbirki vodile identifikacijske številke ali št. upravnega spisa, ne bi več šlo za anonimizirane podatke, temveč za psevdoanonimizirane osebne podatke, torej podatke, ko s pomočjo šifrantov lahko prideš do določene ali določljive osebe.

Pooblaščenec tudi izraža dvom v primernost nabora podatkov iz prvega odstavka 280. člena. Ne gre namreč spregledati dejstva, da so to podatki, ki bi bili v vsaki od zbirk iz 224. člena predloga DZ; tako v zbirki otrok, ki potrebujejo posvojitev, kot tudi v zbirki oseb, ki želijo posvojiti otroka in zbirki izvedenih posvojitve v RS. **Glede na predvideno ureditev, po kateri bi CSD imel dostop do podatkov o osebah, ki želijo posvojiti otroka za celo državo, Pooblaščenec ob predlaganem naboru podatkov v 280. členu predstavlja uganke vsaj način navezovanja stikov med CSD in potencialnimi posvojitelji.** CSD namreč ne bo vedel niti za ime in priimek niti za kontaktne podatke (naslov prebivališča, telefonska številka...) osebe, ki želi posvojiti otroka. Kolikor je pot domišljena in samo ni zapisana v predlogu DZ, Pooblaščenec ponovno poudarja, da je obdelavo osebnih podatkov potrebno urejati z zakonom, in torej v zakonu opredeliti tudi posredovanje podatkov, ki so potrebni in primerni za doseg zakonitih namenov.

Predlagatelj zakona naj zato preveri ustreznost nabora podatkov v posamezni evidenci in zagotovi njihovo popolno taksativno navedbo v zakonu.

Odveč se zdi drugi odstavek 280. člena predloga DZ, po katerem *zbirke podatkov nadzoruje ministrstvo, pristojno za družino*. Ministrstvo, pristojno za družino, je upravljavec centralne zbirke podatkov in ima kot upravljavec pravice in obveznosti v skladu z ZVOP-1. Nadzor nad obdelavo osebnih podatkov pa je z ZVOP-1 dan v pristojnost Pooblaščenca.

281. člen predloga DZ zgolj navaja, da zaradi potrebe spremljanja, usklajevanja preživnin in za znanstveno raziskovalne ter statistične namene ministrstvo, pristojno za družino, vzpostavi in upravlja centralno zbirko podatkov, ki po 282. členu predloga vsebuje zbirko o:

- upravičencih do preživnin;
- zakonitih zastopnikih upravičencev in
- zavezancih za preživnine.

CSD vsak v okviru svoje krajevne pristojnosti vpisuje podatke in ima vpogled vanje. Nabor podatkov je določen v 283. členu, **glede drugega odstavka 283. člena pa velja enako opozorilo, kot ga je Pooblaščenec navedel za drugi odstavek 280. člena.**

V 284. členu je določeno splošno pravilo za zbiranje podatkov. Po prvem odstavku se podatki zbirajo »neposredno od posameznika, tako zanj kot tudi za njegove družinske člane, ter iz uradnih zbirk, ki jih v RS vodijo za to pooblašчени organi in organizacije«. Drugi odstavek vsebuje zaprt krog upravljavcev osebnih podatkov, od katerih za izvrševanje javnih pooblastil ministrstvo, pristojno za delo, in CSD pridobivajo podatke. Pooblaščenec drugi odstavek razume kot pojasnjevalni v smislu navajanja upravljavcev uradnih zbirk, iz katerih se smejo v skladu s prvim odstavkom pridobivati podatki, zato ni razumljiv tretji odstavek predlaganega 284.

² Na strani 261.

člena, po katerem naj v primerih pridobivanja podatkov po prvem in drugem odstavku ne bi bilo potrebno o tem obvestiti oseb, na katere se podatki nanašajo. Pooblaščenec ponovno poudarja, da je temelj pridobivanja podatkov dan s prvim odstavkom - na podlagi privolitve posameznika neposredno od njega in na podlagi zakona iz uradnih zbirk, drugi pa le natančno določa iz katerih uradnih zbirk. Zato se zdi, da je tretji odstavek ali odveč ali pa bi se moral preprosto glasiti: »Posameznikov, na katere se zbrani podatki nanašajo, o dejanski obdelavi njihovih podatkov ni potrebno obveščati«.

Pooblaščenec še splošno pripominja, da predlog DZ uporablja le termin »podatki« in tako vsebinsko ne ločuje med podatki in osebnimi podatki oziroma občutljivimi osebnimi podatki ter zato predlaga, da se v primerih, ko gre za zbirke osebnih podatkov, v zakonu te tako tudi opredeli.

Poleg tega Pooblaščenec meni, da se pridobivanje osebnih in drugih podatkov na podlagi posebnega zakona lahko nanaša le na vsebino in obseg pooblastil, ki jih uporabniku (ministrstvu, pristojnemu za družino, CSD) ta poseben zakon daje, ter le, kolikor vodijo konkreten postopek. Tako bi bilo potrebno v drugem odstavku 284. člena predloga DZ poudariti, da smejo ministrstvo, pristojno za družino, in CSD pridobivati osebne podatke iz zbirk navedenih upravljavcev, ki jih potrebujejo za vodenje postopkov v okviru izvrševanja javnih pooblastil po tem zakonu. To v nadaljevanju postavlja pod vprašaj upravičenost ministrstva, saj le-to ne more biti nosilec javnih pooblastil in po predlogu DZ ne vodi nobenega upravnega postopka. Namen in podatke, ki naj bi jih obdelovalo ministrstvo, ki je sedanjem predlogu definirano kot upravljavec centralne zbirke na področju posvojitev in na področju preživnin, je tudi v 284. potrebno ustrezno definirati.

Prav tako je potreben razmislek o ustreznosti sedme alineje drugega odstavka 284. člena predloga DZ, po kateri se (kdo?) od CSD pridobivajo podatki o uživalcih pravic iz zakona, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke, iz zakona, ki ureja socialno varstvo, podatke o preživninah, posvojitvah... Alineja je premalo določna glede namena obdelave kot tudi glede nabora osebnih podatkov, ki naj bi jih ministrstvo in CSD pridobivali od CSD.

Pooblaščenec poudarja, da naj bi DZ urejal zgolj obdelavo osebnih in drugih podatkov za potrebe izvajanja DZ (in ne širše). Tak namen je sicer deklariran v 285. členu predloga DZ, po mnenju Pooblaščenca po nepotrebem v treh odstavkih. **Pripravljavcu predloga DZ predlagamo združitev odstavkov iz 285. člena in morebiten prenos namena obdelave osebnih in drugih podatkov v prvi odstavek 284. člena.**

286. člen predloga DZ ureja hrambo podatkov v zbirki podatkov na področju posvojitev in zbirki podatkov na področju preživnin. Podatki naj bi se v evidenci hranili še deset let po poteku namena, za katerega so bili zbrani. Pooblaščenec opozarja, da je tako zapisan rok hrambe povsem nedoločen (še posebej upošteva namen obdelave ministrstva, pristojnega za družino, ki podatke obdeluje za načrtovanje in razvoj posvojitev, izvrševanje internega nadzora nad uporabo podatkov, spremljanje stanja, analize...). Kot nedoločen se rok očitno kaže tudi pri zbirki o izvedenih posvojitvah, kjer razen statistike in analitike iz predloga DZ ni razbrati namena te evidence. **Pooblaščenec predlaga, da se podatki v zbirki s področja posvojitev hranijo pet let po vnosu podatka v zbirko, podatki s področja preživnin pa pet let po prenehanju upravičenosti do prejemanja preživnine.** Petletni rok se kaže kot primeren tako na področju posvojitev, kjer se samo listinsko gradivo hrani trajno, kot tudi na področju preživnin, kjer petletni rok hkrati predstavlja absolutni zastaralni rok na področju civilnih obveznosti.

Prijazen pozdrav.

Informacijski pooblaščenec:
Nataša Pirc Musar, univ.dipl.prav.,
Pooblaščenka